європейський простір відкриває можливості для обміну досвідом, впровадження інноваційних методів психологічної реабілітації та залучення додаткових ресурсів. У результаті психологічна підтримка ВПО стає не лише інструментом подолання індивідуальних криз, а й важливим чинником конституційного розвитку України, який забезпечує стійкість суспільства та його готовність до відновлення й модернізації у післявоєнний період.

Таким чином, психологічна підтримка внутрішньо переміщених осіб є невід'ємною складовою реалізації конституційних прав громадян України. Вона сприяє відновленню психологічної стійкості, інтеграції у нові громади та формуванню довіри до державних інституцій. У перспективі євроінтеграції розвиток системи психологічної допомоги відповідає європейським стандартам прав людини та соціальної політики, що робить її стратегічно важливим чинником конституційного розвитку України у воєнний та післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Кравченко О. О., Чупіна К. О. Соціально-психологічна реабілітація ВПО: з досвіду Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. *Habitus*. 2022. Вип. 42. С. 131–136.
2. Плескач, Б.В.(2019) Уркаєв В.С. Складові технології психологічної допомоги внутрішньо переміщеним особам спрямованої на подолання травматичного досвіду. *Актуальні проблеми психології: Консультативна психологія та психотерапія*. № 15(3). 171–205.
3. Пундєв В. В. Психологічна допомога внутрішньо переміщеним особам в адаптації до нових умов життя / В. В. Пундєв, К. В. Вольська. *Ментальне здоров'я*. 2024. № 3. С. 68-73.
4. Терапія горя (R. A. Neimeyer, 2015, переклад та адаптація В. Зливков, С. Лукомська, обкладинка Анастасія Гридасова). Київ. 2021. 259 с.

Міловська Надія Василівна, *доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу дослідження проблем правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС Інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ ДО АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ACQUIS ЄС КРІЗЬ ПРИЗМУ ПРАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

У Конституції України [1] задекларовані європейські прагнення України, а саме у її преамбулі закріплено формулювання про «європейську ідентичність

Українського народу та незворотність європейського та євроатлантичного курсу України». 14 грудня 2023 р. Європейською радою було ухвалено рішення розпочати переговори про вступ України до ЄС. Це стало офіційним стартом переговорного процесу, а 15 червня 2026 р. ЄС та Україна відкрили перший переговорний кластер («Основи»), що означає перехід від підготовчого етапу до предметних переговорів за переговорними розділами. Цей кластер охоплює верховенство права, функціонування демократичних інституцій, реформу державного управління, судову систему, основоположні права та інші базові вимоги до держави-кандидата.

У процесі переговорів про вступ до ЄС одним із ключових обов'язків держави є адаптація законодавства України до acquis Європейського Союзу. Результатом відповідної адаптації має стати забезпечення верховенства права та правового характеру законодавства, заповнення прогалин в правовому регулюванні, оновлення правових норм та забезпечення їх відповідності реаліям сьогодення, скасування застарілих норм, створення системи нормативно-правових актів, які за своїм змістом і юридико-технічним рівнем відповідають загальновизнаним європейським стандартам [2, с. 18]. Водночас ефективність цього процесу визначається якістю правотворчої діяльності, узгодженістю нормативного регулювання та спроможністю органів державної влади забезпечити належне правозастосування.

Правотворча діяльність у контексті євроінтеграції має особливий характер, оскільки спрямована на імплементацію acquis ЄС як сукупності правових актів, принципів та стандартів Європейського Союзу, у національну правову систему. При цьому йде мова не про механічне копіювання нормативних актів Європейського Союзу, а комплексну трансформацію національної правової системи відповідно до принципів верховенства права, правової визначеності, прозорості діяльності органів державної влади, ефективного судового захисту тощо.

Важливо зазначити, що питання адаптації законодавства України до права ЄС проходить крізь призму положень Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 р. № 3354-IX [3], що підтверджує пріоритетність цього питання. Це, власне, положення щодо планування правотворчої діяльності, підготовки концепції проєкту нормативно-правового акта, проведення експертизи проєктів нормативно-правових актів тощо. Так, Розділом III Закону України «Про правотворчу діяльність» передбачено, що планування правотворчої діяльності має здійснюватися відповідно до визначених програмними правовими актами та міжнародно-правовими зобов'язаннями України у сфері європейської інтеграції напрямків, пріоритетів та цілей, на основі результатів правового моніторингу, юридичного прогнозування та з урахуванням Наукової концепції розвитку законодавства України.

Важливим є також контроль проєктів нормативно-правових актів на предмет дотримання права ЄС. Так, відповідно до частини четвертої статті 43 Закону України «Про правотворчу діяльність» проект нормативно-правового

акта, спрямований на виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, адаптацію законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis ЄС), вноситься з інформацією про його відповідність (постатейною таблицею відповідності) зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву Європейського Союзу (acquis ЄС).

У свою чергу, згідно зі статтею 44 Закону України «Про правотворчу діяльність», проект нормативно-правового акта підлягає обов'язковій експертизі на відповідність зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву Європейського Союзу (acquis ЄС). У процесі проведення такої експертизи важлива роль відведена Національній академії наук України, яку Законом України «Про правотворчу діяльність» (стаття 44) визначено головною експертною установою та поставлено завдання з проведення незалежної правової (юридичної) експертизи проектів законів, передусім на їх відповідність зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву Європейського Союзу, а також з інших питань, що можуть вплинути на якість проекту нормативно-правового акта. Оцінка впливу проєкту нормативно-правового акта (частина перша статті 30 Закону України «Про правотворчу діяльність») також має здійснюватися на предмет дотримання праву ЄС.

Водночас успішна адаптація законодавства України до acquis ЄС не завершується прийняттям відповідного закону. Ефективність імплементації норм права ЄС залежить не лише від їх формального закріплення у національному законодавстві, але й від врахування цілей, принципів та особливостей застосування відповідних норм на практиці.

Правозастосування виступає завершальним етапом реалізації правових норм, на якому перевіряється їх ефективність. Так, у праві ЄС важливе значення має саме принцип ефективності (effet utile), який передбачає, що норми права повинні забезпечувати реальне досягнення їх цілей. Це означає, що правотворчість повинна враховувати практику застосування норм, а правозастосування має здійснюватися з урахуванням цілей правового регулювання.

У процесі адаптації законодавства до права ЄС саме правозастосування відіграє вирішальну роль у забезпеченні досягнення цілей правового регулювання. У цьому контексті особливого значення набуває взаємодія правотворчості та правозастосування, що має двосторонній характер. Правотворчість формує зміст законодавства, встановлює межі застосування правових норм. Від якості нормативного матеріалу залежить можливість його ефективної реалізації. У свою чергу, правозастосування перевіряє ефективність і практичну дієвість законодавства, виявляє недоліки законодавства, прогалини, колізії та проблеми реалізації норм, формує підходи до тлумачення норм, а також сприяє їх подальшому вдосконаленню. Тісний зв'язок цих двох процесів є ключовою умовою успішної адаптації національного законодавства до права ЄС.

Системним планом адаптації законодавства, що охоплює всі сфери та чітко визначає конкретні кроки, що має виконати Україна для вступу в ЄС, є

Національна програма адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС), схвалена Кабінетом Міністрів України 01 квітня 2026 р. Даний документ сформований за результатами скринінгових звітів та визначених Євросоюзом бенчмарків (умов успішного закриття переговорів) для України. Частинами Національної програми є: Дорожня карта з питань верховенства права, Дорожня карта з питань реформи державного управління, Дорожня карта з питань функціонування демократичних інституцій, План заходів щодо захисту прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот) України, Плани заходів з виконання рекомендацій Єврокомісії.

Сьогодні важливим питанням є вдосконалення процедур адаптації законодавства, які мають забезпечити не лише формальне узгодження норм, а й їх практичну реалізацію. У цьому контексті слід відзначити низку законодавчих ініціатив. Йде мова про проєкт Закону України «Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо внесення, розгляду та прийняття законопроектів, спрямованих на адаптацію законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis ЄС) в частині виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції» (реєстр. № 8242 від 28 листопада 2022 р.) та проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедур адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС)» (реєстр. № 13653 від 17 серпня 2025 р.). Відповідними законодавчими ініціативами пропонується комплексний підхід до удосконалення механізму адаптації законодавства, шляхом: запровадження чіткої процедурної моделі адаптації законодавства з визначенням окремих етапів (аналіз відповідності, планування, імплементація, моніторинг); посилення координації між органами державної влади, відповідальними за євроінтеграційний напрям; вдосконалення планування адаптаційних заходів, зокрема через розроблення стратегічних документів; запровадження механізмів моніторингу та оцінки ефективності імплементації норм права ЄС тощо.

Таким чином, адаптація національного законодавства до права ЄС як процес приведення законів та інших нормативно-правових актів України у відповідність із acquis ЄС вимагає як якісної правотворчості, так й ефективного правозастосування імплементованих правових норм. Для підвищення ефективності адаптації законодавства України до права ЄС вбачається доцільним: забезпечення системності і цілісності правотворчої діяльності; врахування результатів правозастосування при розробці нормативних актів; удосконалення юридичної техніки; запровадження механізмів постійного моніторингу ефективності імплементації норм acquis ЄС. Такий комплексний підхід, що поєднує якісну правотворчість, інституційну спроможність державних органів та ефективне правозастосування, сприятиме забезпеченню реальної дієвості адаптованого законодавства та виконання Україною критеріїв членства в Європейському Союзі.

Список використаних джерел:
1. Конституції України від 28 червня 2026 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 15.06.2026).
2. Правотворча діяльність в Україні: європейський вектор розвитку законодавства: монографія / за заг. ред. О.О. Кота, А.Б. Гриняка, Н.В. Міловської. Київ: Алерта, 2025. 284 с.
3. Закон України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 р. № 3354-IX. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text (дата звернення: 15.06.2026).

Пархоменко Натілія Миколаївна,
доктор юридичних наук, професор, член-кор. НАН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України,

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНСТИТУЦІЙНІ СКЛАДОВІ ВИКОНАННЯ УКРАЇНОЮ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Одним із інструментів реалізації одного із зазначених у Преамбулі Конституції України положень щодо європейської ідентичності Українського народу і незворотності європейського та євроатлантичного курсу України є виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої у 2014 році. Моніторинг виконання Угоди про асоціацію наразі безумовно свідчить про значний прогрес у її виконанні, втім констатує низку зумовлених різного роду чинниками проблем, уникнути або принаймні мінімізувати яких можливо вдалося б завдяки їх урахуванню або попередженню, а також шляхом використання уповноваженими суб'єктами публічної влади дієвих інструментів забезпечення виконання зобов'язань.

Насамперед слід зазначити, що правомірна діяльність органів державної влади передбачає обов'язок слідування гармонізованому законодавству і насамперед у сфері державного управління. Зокрема йдеться про забезпечення належного врядування шляхом діяльності публічної влади відповідно до принципів верховенства права, законності, транспарентності, підконтрольності та підзвітності, недопущення корупції, конфлікту інтересів та суб'єктивізму у прийнятті рішень. Тому важливо також, щоб «гармонізовані з правом ЄС закони не лише приймалися, а й реально працювали на практиці. В Україні, де досі відчуваються наслідки правового нігілізму – тобто звички не дотримуватися законів, – саме виконання нових норм може стати найскладнішим етапом і потребуватиме додаткових зусиль з боку державних інституцій»[1, с. 19].